

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Гж. 4428/14
4.3.2015. године
НОВИ САД

У ИМЕ НАРОДА

Апелациони суд у Новом Саду, у већу судија Ђуре Тамаша председника већа, Милене Ковачевић и Љиљане Цицмил, чланова већа, у правној ствари **тужиоца Б. С.** из С.,, кога заступа пуномоћник Д. А. адвокат у З., против **тужене Р. С.–М. п. и д. у.**, коју заступа Д. п. О. у З., **ради накнаде штете**, одлучујући о жалби тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Зрењанину број П.15/2013 од 06.09.2013. године, у нејавној седници већа од 4.3.2015. године, донео је:

ПРЕСУДУ

Део жалбе тужене о коме до сада није правоснажно одлучено се **ДЕЛИМИЧНО УСВАЈА** и **ДЕЛИМИЧНО ОДБИЈА**, па се део пресуде Вишег суда у Зрењанину број П. 15/2013 од 06.09.2013. године којим је тужена обавезана на исплату тужиоцу преко већ правоснажно досуђених 2.500.000,00 динара до тражених 11.500.000,00 динара са споредним потраживањем и трошкова поступка преко већ правоснажно досуђених 157.100,00 динара до износа од 256.550,00 динара **ПРЕИНАЧАВА**, тако што се обавеза тужене за исплату тужиоцу снижава са износа од 11.500.000,00 динара на износ од још 2.500.000,00 динара поред већ правоснажно досуђених 2.500.000,00 динара, што је све укупно 5.000.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 06.09.2013. године до исплате, и обавеза тужене да тужиоцу накнади трошкове поступка се снижава са износа од 256.550,00 динара на износ од још 37.000,00 динара, поред већ правоснажно досуђених 157.100,00 динара, што је све укупно 194.100,00 динара, а за разлику износа главне обавезе од досуђених укупно 5.000.000,00 динара до тражених укупно 11.500.000,00 динара са истом каматом и трошкова поступка од укупно досуђених 194.100,00 динара до тражених 256.550,00 динара тужбени захтев одбија, док се **ПОТВРЂУЈЕ** у преосталом побијаном усвајајућем а непреиначеном делу.

Образложење

Побијаном првостепеном пресудом обавезана је тужена да тужиоцу исплати износ од 11.500.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 06.09.2013. године до исплате, као и накнаду парничних трошкова у износу од 256.550,00 динара, у року од 15 дана, под претњом извршења, а одбијен је део захтева за досуду законске затезне камате почев од 08.02.2013. до 06.09.2013. године.

Против наведене пресуде тужена Р. С. је благовремено изјавила жалбу, из свих законских разлога.

Одлучујући о жалби тужене, Апелациони суд у Новом Саду је пресудом бр. Гж. 4253/13 од 19.02.2014. године жалбу тужене делимично усвојио, и првостепену пресуду делимично преиначио у делу одлуке о главном захтеву, тако што је одбио захтев тужиоца за исплату преко 2.500.000,00 динара до тражених 11.500,00 динара и у делу о

трошковима поступка, тако што је обавезао тужену да на име трошкова поступка исплати 157.100,00 динара, уместо 256.550,00 динара, а у преосталом делу жалбу одбио и потврдио пресуду у побијаном непреиначеном усвајајућем делу .

Против наведене другостепене пресуде тужилац и тужена су изјавили посебне ревизије у смислу члана 404. ЗПП, које је овај суд дозволио решењем другог већа бр. РЗ. 84/14 од 29.04.2014. године, а Врховни касациони суд је донео решење бр. Рев. 510/2014 од 02.07.2014. године, којим није прихватио одлучивање о наведеним ревизијама као изузетно дозвољеним и одбацио је обе ревизије као недозвољене

Тужилац је поднео уставну жалбу Уставном суду Републике Србије, који је одлуком број Уж-2794/2014 од 29.12.2014. године, усвојио уставну жалбу и утврдио да је наведеном другостепеном пресудом повређено право подносиоца уставне жалбе на правично суђење зајемчено чл. 32. ст. 1. Устава Републике Србије, поништио наведену другостепену пресуду у делу којим је преиначена првостепена пресуда и одредио да Апелациони суд у Новом Саду донесе нову одлуку о жалби тужене изјављеној против наведене првостепене пресуде.

Тако да је након наведеног остало да овај суд сада одлучи о делу жалбе тужене који је био одбијен поништеним делом претходне другостепене пресуде.

Поступајући по наведеном налогу из наведене одлуке Уставног суда Републике Србије, ради одлучивања о делу жалбе тужене против дела побијане I степене пресуде којим је тужена обавезана на исплату тужиоцу преко правноснажно досуђених 2.500.000,00 динара до укупно тражених 11.500.000,00 динара, и трошкова поступка преко правноснажно досуђених 157.100,00 динара до тражених 256.550,00 динара, овај суд је поново размотрио списе предмета, жалбене наводе тужене, и испитао побијану првостепену пресуду у границама жалбених и разлога на које другостепени суд пази по службеној дужности према члану 386. ЗПП ("Службени гласник РС" бр. 72/2011 у 55/2014), имајући при томе у виду и дате разлоге и становишта исказана у образложењу наведене одлуке Уставног суда, у циљу остваривања права странака на правично суђење зајемченог чланом 32. став 1. Устава, па је тако установио да је побијана пресуда донета без битних повреда одредаба парничног поступка које би биле од утицаја на правилност и законитост пресуђења, на основу правилно утврђеног чињеничног стања потребног и довољног за одлучивање, али делимично погрешном применом материјалног права при одлучивању о висини тужиоцу припадајуће накнаде, због чега је **жалба тужене делимично основана.**

У првостепеном поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 1-3, 5, 7, и 9. ЗПП на које другостепени суд пази по службеној дужности.

Није основано ни жалбено указивање на то да је побијана пресуда захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП која је резултирала погрешно и непотпуно утврђеним чињеничним стањем из разлога који се образлажу у жалби.

Ово стога што су изрека и образложење побијане пресуде јасни и разумљиви, као и разлози наведени у образложењу о томе шта је предмет тужбеног захтева, и о чињеницама битним о довољним за одлучивање о захтеву, који су непротивречни садржини изведених доказа, тако да нема недостатака због којих се пресуда не би могла испитати у жалбеном поступку, нити разлога за сумњу у правилност наведеног чињеничног утврђења заснованог на изведеним доказима, које се ни жалбом не побија, већ напротив чини неспорним, а побијају се даљи чињенични и правни закључци које је првостепени суд из њега извео, који су предмет оцене другостепеног суда у смислу члана 394. тачка 3. и 4. ЗПП.

Према образложењу побијане пресуде, истом је одлучено о тужбеном захтеву тужиоца за новчану накнаду нематеријалне штете, који је заснован на наводима да је био лишен слободе и осуђен из разлога што се наводно изјаснио за Р. И., а касније је рехабилитован, па сматра да му због тога припада накнада нематеријалне штете за

трпљења физичких болова и страха, и душевних болова због повреде слободe, части и угледа, проузрокована осудом и лишењем слободe под околностима описаним у тужби.

Дакле, овако заснован тужбени захтев по својој правној природи представља захтев за исплату накнаде по основу рехабилитационог обештећења као правне последице рехабилитације, према одредбама Закона о рехабилитацији ("Службени лист РС" бр. 92/2011)-даље ЗОР.

Из чињеничног утврђења првостепеног суда произлази да је тужилац рођен године у месту Р. код Б., био је учесник НОБ, по завршетку рата је остао у ЈНА, где је био запослен у сталном радном односу са чином поручника и на функцији Команданта позадинских јединица Југословенске ратне морнарице. Ухапшен је године, у К. где је радио, на путу до посла, те је заједно са још тројицом оптужених осуђен пресудом Војног суда у Сплиту бр. 132/49 од 12.5.1949. године, којом је оглашен кривим због кривичног дела из члана 3. став 1. и члана 9. Закона о кривичним делима против народа и државе, и за кривично дело давања лажних података, и осуђен на јединствену повишену казну 12 година лишења слободe са присилним радом и на 3 године губитка грађанских права осим родитељских, и на губитак чина резервног поручника, са образложењем да се након објављивања Р. И. јуна 1948. године сложио са њеним наводима који су у основу садржавали позив на окупљање незадовољника у ФНРЈ са крајњим циљем насилног збацивања врховних органа држане властите се у том раду активирао на начин ближе описан у пресуди. На ту пресуду тужилац је уложио жалбу, која је одбијена пресудом Врховног војног суда у Београду бр. 737/49 од 14.6.1949. године.

Правноснажним решењем Вишег суда у Зрењанину бр. 6Рех. 58/12 од 6.11.2012. године усвојен је захтев тужиоца за рехабилитацију, и утврђено да су обе напред наведене пресуде ништаве од тренутка доношења и да су ништаве њихове правне последице, а рехабилитовано лице-тужилац се сматра неосуђиваним.

Цењено је да приликом наведеног хапшења на путу до посла, тужиоцу није дат никакав документ, нити су му саопштени, нити је знао разлоге хапшења. Тек у затвору се сетио да је на једном састанку на коме је објашњавана Р. ИБ питао да му се објасни нешто што није разумео. Пре суђења није знао садржину оптужнице. Браниоца није имао, нити је могао да припреми и изнесе одбрану.

Након хапшења тужилац је одведен у затвор у Д., па у затворе у С., Т., Л., у З., а затим у логор у Г., логоре на острву С. Г. и У., па у затвор у Б., одакле је пуштен. Од момента лишења слободe до пуштања из затвора године, тужилац је био лишен слободe укупно 4 године, 11 месеци и 20 дана, дакле безмало 5 година, у најплодотворнијим годинама живота од 27. до 32. године.

У свим затворским установама је трпео физичко и психичко насиље. Био је приморан да обавља тешке физичке послове који нису имали рационалну сврху, (преношење камена са једног на друго место), и то свакодневно, без одмора и без паузе, суботом, недељом и државним празницима, што је било праћено физичким насиљем у виду батина и удараца, и повређивањем приликом ношења камена. Био је изгладњиван, добијао је ограничене и недовољне количине воде. Није имао лекарску негу, и током издржавања казне је оболео од дизентерије и болести штитасте жлезде, која болест га прати и данас. Боравак у затворима је био праћен осећањем страха за живот, и телесни интегритет, физичким боловима због повреда и обољења, константно је трпео и душевне болове због изложености психичком насиљу и због повреде части и угледа и достојанства.

Након пуштања из затвора тужилац се настанио код родитеља у С., оженио се и добио двоје деце, али 6 година није могао да се запосли, иако је имао завршену грађанску школу. У месту живљења је био бојкотован од стране других грађана, избегаван у окружењу, јер нико није смео да му приђе, морао је да се јавља полицији, што се све скупа негативно одражавало на њега лично и његову породицу.

Касније је своје страдање у затворима тужилац описао у књизи "С. Г. о. у.". Тужилац је сада пензионер.

По правноснажности решења о рехабилитацији тужилац је поднео захтев Комисији за рехабилитационо обештећење М. п. и д. у., које му је понудило споразум о рехабилитационом обештећењу на износ од 1.274.000,00 динара, са којим се он сагласио као са делимичним измирењем тражене накнаде, али томе није удовољено.

Следом наведених чињеница, и правилно се позивајући на члан 26. став 3. важећег Закона о рехабилитацији из 2011. године, у вези члана 200. Закона о облигационим односима, првостепени суд је закључио да је ноторно да је у утврђеним околностима тужилац трпео физичке болове и страх, душевне болове због изложености тортури, повреде достојанства и слободе, и да је основан тужбени захтев којим је због тих трпљења тражена накнада у новчаном износу од 11.500.000,00 динара, који је стога усвојио у целости.

Супротно жалбеним наводима, из наведеног чињеничног утврђења може се закључити да је након што је после 6 година од пуштања из затвора успео да се запосли, а у међувремену је засновао и породицу, тужилац поступно прихваћен у радном и социјалном окружењу, уклопио се у друштвену заједницу и остварио на пољу породичног, радног и социјалног живота, па пресуда није мањкава зато што те околности нису децидирано утврђене.

Утврђене чињенице указују да је тужилац у свом даљем животу остварио уредан социјални и породични живот, као и да је остварио моралну сатисфакцију тиме што је правноснажно рехабилитован судским решењем о рехабилитацији од 6.11.2012. године, које према члану 19. Закона о рехабилитацији на његов захтев М. п. може да објави у „Службеном гласнику РС“, и тиме што је објавом књиге о мукама страдалника који су издржавали казну на острву С. Г., постигао да ширем аудиторijуму пружи сазнања да је и сам био невина жртва тортуре, у једно упуту поруку да се таква искуства не понове.

Не спорећи да је изненадним хапшењем и суђењем практично без права на одбрану, тужиоцу тешко повређено лично достојанство, част и углед, те да је његова голгота по наведеним затворима и на Г. о.-о. С. Г. и У., као невиног човека, била праћена тешком тортуром, физичким злостављањем и насиљем од чувара и осталих логораша, уз изложеност повредама, изгладњивању, изостанку лекарске неге, и поступцима срачунатим на што теже нарушавање психичке равнотеже, снаге, морала, воље и разума логораша, што је све довело до тешких душевних болова и патњи, физичких болова и страха, жалба истиче да су све ове околности постојале у највећем броју сличних случајева, код готово свих логораша, те да су се сви они и по повратку са издржавања казни сусретали практично са истим последицама, у виду тешке изолације, накнадних привођења и саслушања, немогућности запошљавања, шикане свих чланова породице, што се све појављује и у случају тужиоца, али жалба сматра да због наведених околности, које су ноторне чињенице, тужиоцу припада "просечно задовољење" исто као и другим лицима у истој ситуацији, у висини коју је Комисија тужене одмерила имајући у виду све наведене чињенице и понудила тужиоцу, исто као и другим лицима у његовој ситуацији, а конкретно тужиоцу у износу од 1.274.000,00 динара, и да пошто у његовом случају нема изузетних разлога за одступање од просека, тужиоцу не припада накнада у већем износу, те да је накнада у наведеном износу адекватна наведеним околностима, и економској ситуацији у држави, и да представља могућност да се оштећенима пружи сатисфакција, а да то истовремено не угрози друге функције државе.

Жалба оспорава пресуду и наводима да је суд био дужан да раздвоји основе по којима тужиоцу досуђује накнаду нематеријалне штете и да утврди висину накнаде за сваки основ појединачно.

Наведено жалбено схватање да би требало да сва рехабилитована лица која су због лишења слободе и осуде била у истој чињеничној ситуацији добију новчану накнаду по основу рехабилитационог обештећења у истом износу, стоји у функцији

остваривања права на правично суђење и на једнакост свих пред законом и пред судом, али се при томе у сваком конкретном случају морају ценити све чињенице које су по релевантним одредбама материјалног права од значаја за одмеравање висине те накнаде, а таква оцена не води закључку да тужиоцу припада накнада само у висини коју је одмерила и предложила Комисија тужене.

Надаље, овај суд налази да у случају тужиоца, као и другим сличним случајевима, нема законских разлога да се нематеријална штета на коју тужилац има право по основу рехабилитационог обештећења раздваја на поједине видове и онда посебно одређује за сваки посебан вид нематеријалне штете, пошто по налажењу овог суда, то не произлази из одредаба Закона о рехабилитацији на којима се заснива право на рехабилитационо обештећење. При томе је овај суд имао у виду и да је у референтној одлуци Уставног суда о уставној жалби, исказано становиште о праву рехабилитованог лица на накнаду штете и за физичке болове и страх, као и накнаду због изложености тортури, али да је прихватљиво становиште које је у дугогодишњој примени у судској пракси, да је, када се трпљења због различитих повреда физичког и психичког интегритета узајамно условљавају и преплићу, тако да их је немогуће разлучити, оправдано досудити јединствену накнаду за укупна нематеријална трпљења, што се према сазнањима и искуству овог суда о ономе што се у животу редовно дешава, догађало управо у овом и њему сличним случајевима. У виду треба имати и временску дистанцу у односу на конкретне догађаје као изворе душевних болова, страха и физичких болова, која такође говори у прилог томе да је и са разлога протекла времена оправдано да се одреди јединствена накнада.

Наиме, Закон о рехабилитацији ("Службени гласник РС", број 92/2011) је специјални закон, који сходно члану 1. и 3. има за циљ да на специјалан начин уклони или ублажи (колико је то могуће) последице повреда људских права и основних слобода учињених до ступања на снагу тог закона, које последице се уклањају или ублажавају рехабилитацијом, сходно члану 3. став 1, као и у члану 3. став 2. набројаним правним последицама рехабилитације за рехабилитовано лице и за друга лица одређена тим законом, међу које правне последице спада и право на обештећење за материјалну и нематеријалну штету (рехабилитационо обештећење).

У даљим одредбама тог закона су таксативно набројана и регулисана одређена права која има рехабилитовано лице на основу правних последица рехабилитације, а при томе овај закон не предвиђа генералну примену других закона на та права, осим када његове поједине одредбе изричито упућују на друге законе.

Према томе, рехабилитовано лице права која представљају правне последице рехабилитације стиче по основу Закона о рехабилитацији, и под условима прописаним тим законом, а само када тај закон упућује на одређене одредбе других закона, та права остварује и под условима из одредаба других закона на које упућује Закон о рехабилитацији.

Ово произлази и из одлука којима је Уставни суд оцењивао сагласност са Уставом претходног Закона о рехабилитацији, ("Службени гласник РС", број 33/06) у коме је чланом 8. било прописано је да ће се право на накнаду штете и право на повраћај конфисковане имовине рехабилитованог лица уредити посебним законом.

По решењу бр. IУ-33/2008 од 05.02.2009. године, Уставни суд није прихватио иницијативе за покретање поступка за утврђивање неуставности одредбе члана 8. Закона о рехабилитацији, имајући у виду да је Уставом Републике Србије утврђено да се људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно примењују, да се законом може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права (члан 18. ст. 1. и 2.); да лице које је без основа или незаконито лишено слободе, притворено или осуђено за кажњиво дело има право на рехабилитацију, накнаду штете од Републике Србије и друга права утврђена законом (члан 35. став 1.); да Република Србија уређује и обезбеђује остваривање и заштиту слобода и права грађана (члан 97. тачка 2.), те да по оцини Уставног суда, из уставне одредбе којом је утврђено да лице које је без основа или незаконито лишено слободе, притворено или осуђено за

кажњиво дело има право на рехабилитацију, накнаду штете од Републике Србије и друга права утврђена законом (члан 35. став 1.), следи да је законодавац овлашћен да законом уреди питања која се односе на остваривање Уставног јемства права на рехабилитацију, а да ли ће, поступајући по уставном налогу, законодавац та питања уредити у једном или више закона, ствар је законодавне политике о чијој целисходности Уставни суд није надлежан да одлучује, сагласно одредбама члана 167. Устава, па је из наведених разлога, оценио да оспорена одредба члана 8. Закона о рехабилитацији није несагласна са Уставом.

Уједно је Уставни суд закључио да се Народној скупштини упути писмо у коме би се указало на потребу доношења закона којим ће се уредити питање права на накнаду штете и повраћај конфисковане имовине рехабилитованих лица, као и законско уређивање других питања од значаја за остваривање уставног права на рехабилитацију.

У другом предмету, у коме је предмет оцене сагласности са Уставом био цео наведени закон, Уставни суд је донео решење бр. IУз-149/2009 од 17.11.2011. године, да не прихвата иницијативу за покретање поступка за утврђивање неуставности и несагласности са потврђеним међународним уговором одредаба Закона о рехабилитацији ("Службени гласник РС", број 33/06), а остале иницијативе су одбачене.

У том решењу је поновљено становиште из претходног решења, тако што је наведено да по оцени Уставног суда, из уставне одредбе члана 22. став 1. којом се гарантује право свакога чије је право повређено да затражи уклањање последица које су настале повредом права и гаранције из члана 35. став 1. Устава којом је утврђено да ко је без основа или незаконито лишен слободе, притворен или осуђен за кажњиво дело има право на рехабилитацију, накнаду штете и друга права утврђена законом, следи да је законодавац овлашћен да законом уреди питања која се односе на остваривање уставних јемстава, поред осталих и права на рехабилитацију.

Надаље, да право на рехабилитацију и право на накнаду штету јесте Уставом непосредно прописани вид ове заштите појединца од поступка државних органа који ограничавају његову личну слободу, и да Устав гарантује та права појединцима у случајевима које таксативно наводи, а поред права на рехабилитацију, као и права на накнаду штете, и Устав овлашћује законодавца да установи и друга права која у наведеним случајевима припадају овим лицима.

Такође, да из наведених одредаба члана 97. Устава следи овлашћење законодавног органа да уређујући остваривање и заштиту слобода и права грађана, као и поступак пред судовима, уреди поступак рехабилитације, односно да пропише правила поступка за пружање судске заштите по којима се поступа и одлучује приликом решавања о рехабилитацији лица која су без судске или административне одлуке или судском или административном одлуком лишена, из политичких или идеолошких разлога, живота, слободе или неких других права од 6. априла 1941. године до дана ступања на снагу тог закона, односно 25. априла 2006. године, а имала су пребивалиште на територији Републике Србије.

И поново је указао на своје писмо Народној скупштини од 5. фебруара 2009. године, у коме је Уставни суд изразио став да право на рехабилитацију и накнаду штете у случају незаконитог лишења слободе, притвора или осуде спада у ред најосетљивијих питања из домена Уставом зајемчених слобода и права грађана, те је стога имајући у виду специфичности поступка на којима се заснива одлучивање о праву на рехабилитацију и накнаду штете, као и да Закон о рехабилитацији не садржи одредбе којима би то питање било уређено, указано Народној скупштини на потребу уређивања овог питања, како би се отклонили проблеми у примени Закона од стране надлежних судова и тиме омогућило несметано остваривање Уставом зајемченог права на рехабилитацију и накнаду штете грађана Републике Србије.

Након тога је уследило доношење сада важећег Закона о рехабилитацији („Службени гласник СР“ бр. 92/2011 од 7.12.2011. године).

Дакле, несумњиво је да је становиште Уставног суда да право на рехабилитацију и накнаду штете лица која су без судске или административне одлуке или судском или административном одлуком лишена, из политичких или идеолошких разлога, живота, слободе или неких других права, не могу стећи и остварити на основу општих прописа

који су постојали већ у то време, већ само на основу посебног закона који уређује ту материју.

Овакво становиште је доследно спроведено и у судској пракси Врховног суда Србије, касније Врховног касационог суда и Апелационих судова, који су о захтевима за накнаду штете или враћање имовине заснованим на решењима о рехабилитацији донетим на основу претходног закона и општим прописима о правима власника на враћање своје имовине и о накнади штете, а пре ступања на снагу закона из 2011. године, одлучивали потврђивањем одбијања таквих захтева, или одбацивања тужбе као преурањене, док се не донесе посебан закон који ће уредити та питања (на пример пресуда ВСС бр. Рев. 571/09 од 12.3.2009. године, пресуда ВКС бр. Рев. 2458/10 од 25.1.2012. године).

У одлуци о уставној жалби везаној за овај конкретни поступак Уставни суд такође констатује да тужилац као подносилац уставне жалбе више од 50 година није имао право на судску заштиту због неоснованог и незаконитог лишења слободе ни на уклањање последица, и да је то право стекао тек доношењем Закона о рехабилитацији из 2011. године.

Дакле, посебним Законом о рехабилитацији који је донет 2011. године, су као правне последице рехабилитације, рехабилитованом лицу призната таксативно прописана права на рехабилитационо обештећење, која права се заснивају на том закону и стичу под условима прописаним тим законом, а остварују под условима прописаним одредбама наведених других закона.

Чланом 26. тог закона, који ближе уређује право на рехабилитационо обештећење за претрпљену материјалну и нематеријалну штету, прописано је у ставу 3. да рехабилитовано лице има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Ова одредба дакле упућује на члан 200 ЗОО, који регулише право на накнаду нематеријалне штете, тако да према ставу (1), за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх, суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству, а према ставу (2), приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

При томе, у судској пракси је општеприхваћено гледиште да је сврха накнаде нематеријалне штете да се пружи сатисфакција (задовољење) којом се ублажавају поремећаји у духовној (психичкој) сфери оштећеног.

Дакле, од видова нематеријалне штете за које је по члану 200 ЗОО могуће досудити новчану накнаду уопште, упућујући на примену тог прописа, Закон о рехабилитацији је именовано вид нематеријалне штете који је основ за који се накнада рехабилитованом лицу досуђује по основу ЗОР, а висина се одређује према критеријумима прописаним чланом 200. став 1. и 2. ЗОО, и то душевне болове због лишења слободе.

Према томе, душевни болови због лишења слободе из члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији, за које рехабилитованом лицу припада правична накнада, могу бити душевни болови из члана 200 ЗОО, који настају због умањења животне активности, наружености, и повреда угледа, части, слободе или права личности, дакле људских права и основних слобода заштићених Уставом и Међународним актима, који могу изазвати душевне болове код човека, а проузроковани су конкретним околностима лишења слободе.

Накнада за те душевне болове се одређује у јединственом износу из разлога што је општепознато да човек не може да истовремено раздвојено трпи душевне болове због повреда више његових права посебно, већ се сви ти душевни болови

узајамно преплићу, појачавају и стапају у јединствени душевни бол, који се појачава уколико је повређено више његових права истовремено.

Такође је општепознато да се душевни болови које човек трпи због повреда људских права и основних слобода појачавају ако су праћени истовременим трпљењем физичких болова и страха. Стога се и физички болови и страх узимају у обзир приликом оцене јачине истовремених душевних болова који су изазвани истим узроком, иако члан 26. став 3. Закона о рехабилитацији не упућује на физичке болове и страх као вид нематеријалне штете који признаје рехабилитованом лицу због лишења слободе.

Зато се висина накнаде за душевне болове због лишења слободе одређује према критеријумима прописаним чланом 200 ЗОО, а узимањем у обзир свих видова трпљења патње због повреда вредности заштићених Уставом и чланом 200 став 1. ЗОО, и после више од 50 година од проузроковане штете се остварује као јединствена накнада, управо за посебним законом именовани основ-душевне болове због лишења слободе.

Због наведеног, при одмеравању висине јединствене накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе рехабилитованом лицу, узимају се у обзир све околности које су пратиле лишење слободе у конкретном случају, и које утичу на јачину и дужину трајања тих трпљења, као што су дакле, околности које изазивају страх и физичке болове, изложеност физичком и психичком мучењу, нечовечном и понижавајућем поступању, околности којима се повређују част, углед, слобода, физички и психички интегритет, права на људско достојанство, и друге вредности правно заштићене Уставом и ставом 1. ЗОО.

Према утврђењу, несумњиво је да је све наведено у случају тужиоца постојало у јаком интензитету све време док је био лишен слободе, што је трајало безмало 5 година, да је након пуштања на слободу, када су престали изложеност мучењу и физички болови, и остале околности које су изазивале интензиван страх за живот и физички и психички интегритет, и страх ослабио у извесној мери, али због немогућности запослења и уклапања у социјалну средину 6 година након повратка и даље остао присутан, као и душевни болови због повреде части и угледа, и очигледно је тек после запослења тужилац могао да буде спокојнији, и да постепено временом почне да живи као остали људи које није задесила таква судбина, али је на одржавање душевних болова у извесној мери утицала дугогодишња немогућност добијања сатисфакције која би допринела потпунијем успостављању психичке равнотеже пољуљане наведеним трпљењима.

Дакле, приликом одлучивања о висини јединственог износа правичне новчане накнаде тужиоцу адекватне свим наведеним трпљењима заједно, овај суд је пошао од наведеног становишта, и узео у обзир све утврђене околности, оцењене по наведеним критеријумима, при чему је имао у виду судску праксу овог суда и других судова највиших инстанци, у сличним случајевима лица која су била осуђена по ИБ и издржавала казне у истим условима, као и у случајевима накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе по одредбама Закона о кривичном поступку, у вези са одредбама ЗОО о накнади штете, који су истоврсни са овим случајевима, али се разликују по томе што ЗКП прописује право на накнаду штете због лишења слободе уопште, дакле за све могуће видове по ЗОО, ако и висину накнада које се досуђују за друге видове нематеријалне штете настале због повреда физичког и психичког интегритета другим различитим узроцима, као и економску ситуацију у нашој земљи.

Уосталом, и сам тужилац у тужби наводи висину накнада за које сматра да му припадају за поједине видове нематеријалне штете, али на крају поставља тужбени захтев у јединственом износу, наводећи да тражи тај износ јер је он по њему примерен минималној накнади која се данас досуђује лицима неосновано лишеним слободе, на основу чега опредељује висину свог јединственог захтева, али погрешно држи да је тај износ 6.000,00 динара по једном дану лишења слободе.

Наиме, дужина трајања лишења слободе је само једна од више напред наведених релевантних околности и критеријума за оцену висине накнаде тиме проузроковане нематеријалне штете, која се стога не може одмеравати и у пракси овог

суда и других судова крајњих инстанци не одмерава тарифирањем накнаде по данима лишења слободе, него узимањем у обзир свих релевантних околности.

Дакле, ценећи све наведене околности овог случаја које су утицале и утичу на трпљења описаних душевних болова тужиоца због лишења слободе, у односу на трпљења лица у данашње време неосновано лишених слободе, и трпљења лица која у данашње време трпе повреду свог физичког и психичког интегритета, и других нематеријалних добара и права личности због различитих других узрока, и накнаде које су се за све то досуђивале и досуђују се у пракси овог и других апелационих судова, Врховног суда Србије, Врховног касационог суда, Уставног суда Републике Србије, и Европског суда за људска права, и економску ситуацију у нашој земљи, овај суд налази да тужиоцу припада правична накнада за душевне болове због неоснованог лишења слободе која обухвата сва наведена трпљења, у износу од 5.000.000,00 динара.

Из наведених разлога, и на основу члана 394. тачка 4. ЗПП, део жалбе тужене о коме није већ правноснажно одлучено претходном другостепеном пресудом је делимично усвојен и побијана одлука о главној ствари делимично преиначена као у изреци ове пресуде.

Следом делимичног преиначења одлуке о главној ствари, преиначен је и део првостепене одлуке о трошковима поступка о коме је било одлучено поништеним делом претходне другостепене пресуде, на основу члана 165. у вези члана 153, 154. и 155. ЗПП, снижењем на припадајући износ накнаде трошкова према коначном успеху тужиоца у спору од укупно 194.100,00 динара, који припада тужиоцу сразмерно коначном успеху у спору, и према одговарајућој адвокатској и таксеној тарифи, од чега је накнада трошкова заступања пуномоћника адвоката за састав тужбе 22.500,00 динара и за приступ на 1 одржано рочиште 24.000,00 динара, укупно 46.500,00 динара, и судских такса на тужбу и првостепену пресуду по 73.800,00 динара, све укупно 194.100,00 динара.

Тужена није поставила захтев за накнаду трошкова жалбеног поступка, па није било услова да овај суд о томе одлучује.

Следом свега наведеног, и како остали жалбени наводи које је овај суд такође ценио нису од утицаја на правилност и законитост побијане пресуде, на основу члана 390. и 394. тачка 4) ЗПП је одлучено као у изреци ове пресуде.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋ- СУДИЈА

ЂУРА ТАМАШ с.р.

З.т.о: